

Gemeente Borger-Odoorn

Duurzaamheidsagenda 2019 - 2022

Een kei van een update

Inhoudsopgave

Inleiding	0
Leeswijzer	1
Managementsamenvatting	2
De energietransitie	4
De doelstellingen binnen de energietransitie	5
Het klimaatakkoord van Parijs.....	5
Nederland en het klimaatakkoord 2013	5
Doelstellingen Borger-Odoorn	6
De uitvoeringsagenda 2016 – 2018.....	7
De Duurzaamheidsagenda 2019-2022 (energietransitie)	13
Communicatie en participatie	13
De gebouwde omgeving: de bewoners.....	14
<i>Gas erop</i>	14
.....	18
De gebouwde omgeving: De ondernemers.....	19
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	19
Monitoring.....	19
Mobiliteit	20
RES (Regionale Energie Strategie Drenthe)	20
Klimaatadaptatie	21
Bestuur	22
Duurzaamheidsagenda 2019 – 2022	23
BOCE: De stip op de horizon.....	28
Organisatie	29
Programmamanager Duurzaamheid	29
Projectleider Gas Erop!/wijkregisseur *opgenomen in begroting.....	30
Projectleider Energiefonds/Participatiefonds.....	30
Projectadviseur klimaatadaptatie, koploper project, energicoaches, RES.....	30
Coördinator Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	30
Investeringsoverzicht	31
2020.....	31

Inleiding

Het coalitieakkoord 'Vertrouwd, 'Vernieuwend, Vooruit 2018-2022' is helder als het gaat om duurzaamheid in de gemeente Borger- Odoorn: 'Duurzaamheid is een *kernthema* in de komende raadsperiode. Als gemeente moeten we aansluiten bij de doelstellingen uit het klimaatverdrag van Parijs. Om de nationale en internationale afspraken na te komen wordt van de gemeente een forse inspanning verwacht. 'Wij zijn ons ervan bewust dat wij dit niet alleen kunnen. Daarom willen we samen met alle Drentse overheden, bedrijven, inwoners en overige instanties werken naar een Energieneutraal Drenthe. Er komt een *nieuwe* Duurzaamheidsagenda, met een ambitie om de doelstellingen van het kabinet eerder te behalen.'

De update van de duurzaamheidsagenda 2019-2022 ligt, met dit document, voor u. De update zou gezien kunnen worden als het onderliggend beleidsstuk voor de komende jaren. Echter we hebben deze update zo praktisch mogelijk in- en aangevuld zodat het college, raad en DT/MT van Borger-Odoorn zo goed mogelijk kunnen inschatten wat de personele en financiële consequenties zijn van de uitgangspunten van de update. Daarmee wordt de Duurzaamheidsagenda 2019-2021 een praktische in de tijd uitgezette activiteitenlijst waarvoor het programma duurzaamheid verantwoordelijk is, met daaraan gekoppeld de benodigde (financiële) middelen.

Na goedkeuring van de Duurzaamheidsagenda door college en raad worden specifieke onderdelen van de agenda meer plan- en projectmatig uitgewerkt (daar waar nodig), maar altijd binnen de personele en financiële kaders genoemd in deze update van de duurzaamheidsagenda.

Cittaslow

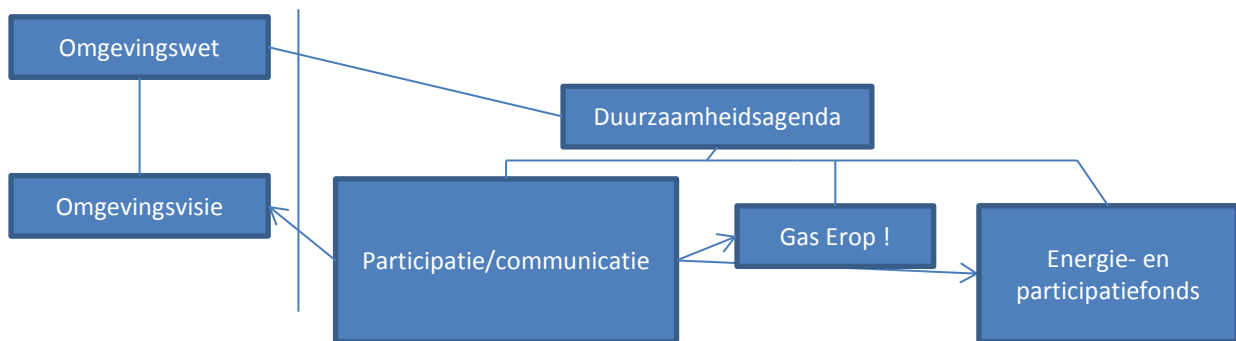
De gemeente Borger-Odoorn draagt het keurmerk Cittaslow. Dit is een internationaal keurmerk van gemeenten die op het gebied van natuur, landschap, bewuste voeding, streekproducten, energie, cultureel, cultuurhistorisch en gastvrijheid tot de top behoren. Het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving is het allerbelangrijkste voor een Cittaslow gemeente. Dit betekent dat een gezond milieu, het versterken van de landschappelijke kwaliteiten en een goede infrastructuur hoog op de agenda van de gemeente staan. Duurzaamheid is hierbij geen begrip en doel op zich, maar eerder een vanzelfsprekendheid voor verdere ontwikkeling.

Leeswijzer

Deze uitvoeringsagenda beschrijft de uit te voeren activiteiten op het gebied van de energietransitie en duurzaamheid, zet deze uit in de tijd en koppelt gewenste financiën aan deze uitvoeringsagenda. Het is dus een agenda op hoofdlijnen. Onderdelen die verder uitgewerkt moeten worden zoals de communicatie- en participatiestrategie Energietransitie en het project Gas Erop! zijn onderliggende documenten/projectplannen die een verdieping geven van de activiteit. Hierin is ook de opbouw te vinden van de totaalbedragen die in dit document worden genoemd.

Zoals gezegd: de activiteiten die genoemd worden in de planning en het investeringsoverzicht zijn de activiteiten waarvoor het programma duurzaamheid verantwoordelijk is.

De duurzaamheidsagenda is de overkoepelende agenda (programma) waaronder andere projecten hangen.

Managementsamenvatting

Borger-Odoorn heeft drie te behalen doelstellingen:

1. In 2050 streven we naar een reductie van CO2 tot 80 tot 90% (Landelijk)
2. In 2050 is onze gebouwde omgeving van het aardgas af (Landelijk)
3. Expeditie Energieneutraal Wonen: in 2040 is iedereen die in Drenthe woont voor zijn/haar woongenot niet meer afhankelijkheid van fossiele energiebronnen, zoals aardgas, kolen en olie. In 2040 wonen we in Drenthe energieneutraal en zijn we zelfvoorzienend op energiegebied. (Provinciaal-lokaal)

Het programma duurzaamheid voert de deze collegeperiode onderstaande werkzaamheden uit om bovenstaande doelstellingen te behalen:

- We stellen een communicatie-participatieplan energietransitie op;
- We voeren het project Gas Erop! uit om in 2020 en 2021 de eerste huizen van het aardgas te krijgen als begin om onze woningvoorraad in 2040 van de fossiele brandstoffen af te krijgen en de gehele gebouwde omgeving in 2050;
- We stellen een Transitievisie Warmte op in 2020 (wettelijk vereist);
- Samen met de inwoners stellen we participatief wijkuitvoeringsplannen op en starten met de uitvoer van deze plannen;
- We starten en begeleiden het Koploperproject Toekomstbestendig ondernemen;
- We introduceren een financieringsmodel voor mensen die niet in aanmerking komen voor de landelijke duurzaamheidslening;
- We verduurzamen ons maatschappelijk vastgoed;
- We werven energiecoaches en leiden deze op;
- We komen tot een model om onze voortgang te monitoren;
- We vervullen een actieve rol in de vorming van de Drentse regionale energiestrategie.

Voor de het jaar 2020 vragen we een totale investering van € 244.750, -
bestaande uit:

Verduurzaming maatschappelijk vastgoed (onderzoek labels)	€ 9.750, -
Project Energietransitie	€ 130.000, -
Projectleiding energietransitie	€ 20.000, -
Uitvoeringskosten derden	€ 85.000, -
Totaal	€ 244.750, -

Een bedrag van € 9,65 per inwoner

De energietransitie

De doelstellingen binnen de energietransitie

In de afgelopen jaren hebben verschillende instituten/organisaties doelen gesteld als het gaat om het gebruik van hernieuwbare energie. Deze doelen/uitdagingen hebben rechtstreeks invloed op het dagelijks leven in Borger-Odoorn.

Het klimaatakkoord van Parijs

De klimaatop in Parijs (COP21) leverde eind december 2015 een akkoord op. Het is door velen toegejuicht als een zeer belangrijke stap naar het beperken van klimaatverandering. Maar wat betekent het klimaatakkoord voor Nederland (en dus voor Borger-Odoorn) en vooral voor de manier waarop we met energie omgaan?

Doelstellingen en uitgangspunten Parijs

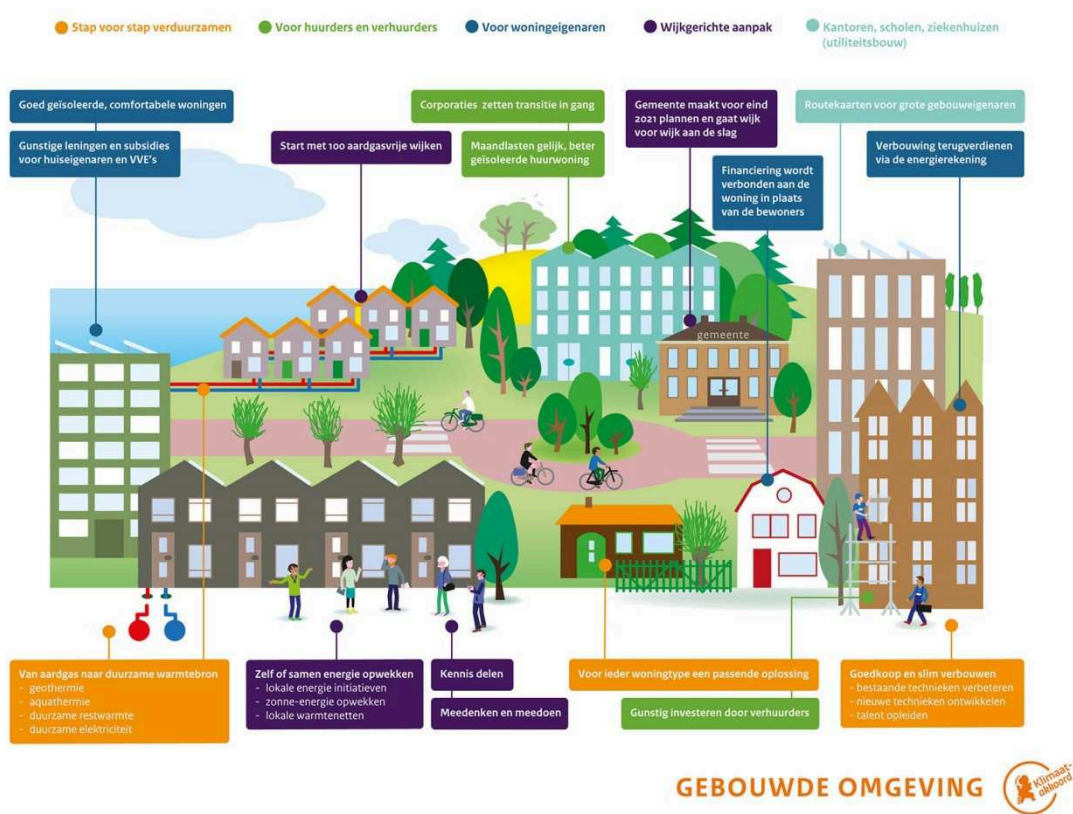
- We beperken de temperatuurstijging tot ruim onder 2 graden Celsius, met een streven om het zelfs tot 1.5 graden Celsius te beperken;
- Om de temperatuurstijging tot 2°C te beperken is er vanuit het International Panel for Climate Change (IPCC) vastgesteld dat we nog een budget van 1000 Gt CO₂ toelaatbare emissies beschikbaar hebben tot het eind van de eeuw.
- Zonder enige vorm van mondiaal beleid hebben we rond 2030 al 70% van dit resterende budget verbruikt.
- Om nog een kans te hebben om de 2 graden doelstelling te behalen moeten de mondiale broeikasgasemissies in 2050 tussen de 40%-70% zijn gereduceerd ten opzichte van 2010;
- Voor Europa houdt dit in dat de broeikasgas uitstoot in 2050 tussen de 80 en 95% lager moet zijn dan het 1990 niveau. Het Energieakkoord uit 2013 noemt een dergelijke vermindering ook het richtpunt voor Nederland.

Nederland en het klimaatakkoord 2013

In Nederland streven we naar een reductie van CO₂ van 80% tot 90% in 2050. Iedere gemeente draagt bij aan deze doelstelling. Een energiesysteem met veel minder CO₂-uitstoot betekent minder energie gebruiken, die energie zoveel mogelijk uit hernieuwbare bronnen halen en voor zover dat niet lukt fossiel zo schoon mogelijk inzetten.

Aardgasvrije wijken

Naast de landelijke doelstellingen gerelateerd aan Parijs, heeft Nederland een extra opgave: In 2050 moet de gebouwde omgeving in heel Nederland aardgasvrij zijn. Dat doen we omdat de gasbel in Groningen uiteindelijk niet meer levert en we niet (langer) afhankelijk willen zijn van regimes (Rusland) die onder andere dit gas zouden kunnen leveren. Als eerste stap moeten in 2030 de eerste 1,5 miljoen bestaande woningen verduurzaamd zijn. Het Rijk verwacht van iedere gemeente dat er in 2021 een Transitievisie Warmte ligt.

Doelstellingen Borger-Odoorn

Als gemeente moeten we aansluiten bij de doelstellingen uit het klimaatverdrag van Parijs en het regeerakkoord. Een eerste aanzet hiertoe is al gezet door het ondertekenen van de 'Expeditie Energieneutraal Wonen in Drenthe in 2040'. 'We geven, bij voldoende draagvlak in de omgeving, ruimte aan initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen voor het duurzaam produceren van energie. Als gemeente willen we hierin het goede voorbeeld geven en regie voeren.'

Expeditie Energieneutraal Wonen

Doelstelling van de Expeditie Energieneutraal Wonen: in 2040 is iedereen die in Drenthe woont voor zijn/haar woongenot niet meer afhankelijk van fossiele energiebronnen, zoals aardgas, kolen en olie. In 2040 wonen we in Drenthe energieneutraal en zijn we zelfvoorzienend op energiegebied.

De uitvoeringsagenda 2016 – 2018

In 2016 stelde het projectteam Duurzaamheid de uitvoeringsagenda duurzaamheid op. Doel van de agenda was helder: ‘Op het gebied van duurzaamheid in Drents perspectief hebben we een zekere achterstand weg te werken, een wettelijke taak als afvalinzameling uitgezonderd. Geconstateerd is dat duurzaamheid in de gemeente Borger-Odoorn wat onderbelicht is, zowel in aanpak als in communicatie. Dit alles maakt dat we ervoor hebben gekozen om de herijking van het duurzaamheidsbeleid vorm te geven rondom een uitvoeringsagenda.’

In de agenda 2016-2018 staan een aantal taken genoemd die deels zijn gerealiseerd, deels gestart en nog doorlopen in voorliggende duurzaamheidsagenda of nog niet zijn opgepakt. De activiteiten die deels of niet gerealiseerd zijn, krijgen een plek in voorliggende duurzaamheidsagenda 2019 – 2022.

Wat gaan we doen 2016-2018	Wat hebben we gedaan?	Gerealiseerd, doorgaan of stoppen?
<i>Prestatieafspraken woningcorporaties:</i> In Borger-Odoorn is 34 procent van de woningen een huurwoning, en het overgrote deel hiervan is in bezit bij woningcorporaties Lefier en Woonservice. Door middel van vierjarige prestatieafspraken stellen corporaties en de gemeente Borger-Odoorn de gemeenschappelijke inzet op woongebied vast. In de prestatieafspraken worden onder meer afspraken vastgelegd over woonlasten (huur en energielasten) en energiebesparende maatregelen.	De prestatieafspraken zijn destijds gemaakt en lopen in 2019 af. Tweejaarlijks worden nieuwe afspraken gemaakt.	Doorgaan
<i>‘Nul op de meter’-woningen:</i> Met de ervaringen van de pilotprojecten wil de gemeente in samenwerking met de corporaties bekijken of dit verder uitgerold kan worden in Borger-Odoorn.	Dit project is niet geslaagd en kent verder geen vervolg.	Stoppen
<i>Opstellen nieuwe Woonvisie</i>	De woonvisie is vastgesteld	Gerealiseerd
<i>Duurzaamheidslening en zonnelening:</i> De provincie Drenthe heeft ambtelijk laten weten dat zij voor de gemeente Borger-Odoorn in 2017 maximaal € 164.288,59 beschikbaar stellen onder de voorwaarde van cofinanciering	De duurzaamheidslening blijkt elk jaar een succes. Iedere keer als het subsidieplafond wordt verhoogd, is de pot binnen een korte tijd leeg door de grote belangstelling. De zonnelening van de provincie Drenthe wordt per 2020 gestopt.	Gerealiseerd, Doorgaan
<i>Drents Energieloket:</i> In de praktijk blijkt dat veel huiseigenaren het lastig vinden om daadwerkelijk stappen te zetten om hun woning te isoleren of van zonnepanelen te voorzien. Via het Drents Energieloket kunnen Drentse huiseigenaren online en telefonisch onafhankelijk informatie inwinnen over	Jaarlijks levert het Drents energieloket een jaarverslag met daarin het aantal contacten, type advies et cetera waaruit blijkt dat inwoners het loket kunnen vinden en er gebruik van maken.	Gerealiseerd, Doorgaan

energiebesparing en energieopwekking.		
<i>Voorlichtingsbijeenkomsten:</i> Door het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten kan het toepassen van energiebesparende maatregelen en zonnepanelen toenemen.	Op 23 januari 2016 is de eerste bijeenkomst over duurzaamheid gehouden, de Duurzaam Wonen Dag. Tijdens deze dag stonden de gemeentelijke duurzaamheidslening, energiebesparende maatregelen en energieopwekking centraal. Het was het startschot voor meerdere informatieavonden in de jaren 2016, 2017 en 2018. In 2016 bezochten rond de 500 mensen de bijeenkomsten met onderwerpen van financiering tot het plaatsen van zonnepanelen.	Gerealiseerd, Doorgaan
<i>Grootschalige energieprojecten en faciliteren van zonneparken:</i> Gebieden en gronden die (tijdelijk) niet in gebruik zijn, vormen een ideale basis om bij te dragen aan de opwekking van schone energie door de aanleg van zonen windparken.	In 2017 is er beleid vastgesteld voor zonneakkers. Hierin is opgenomen dat wij ruimte bieden voor 10 zonneparken waarvan 2 groot en 8 kleiner. Daarnaast heeft het Rijk een deel het veenkoloniale gebied van de gemeente aangewezen als windmolenpark. In onze gemeente worden 29 windmolens geplaatst. Bij deze projecten (vooral bij wind) is weerstand onder de bevolking en heeft zijn weerslag op de totale duurzaamheidsagenda.	Gerealiseerd, Doorgaan
<i>Vervolgonderzoek biomassavergisting:</i> In 2014 is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor het vergisten van bermgras. In 2017 willen we een vervolg geven aan dit onderzoek.	Dit onderzoek heeft geen vervolg gekregen door geen belangstelling van derden en de te hoge kosten en is dus niet meer opgepakt. Als een partij zich weer meldt staat de gemeente open voor innovatie en onderzoek.	Onderzoeken
<i>Controles energiebesparende maatregelen bij bedrijven (Wet milieubeheer):</i> De VNG is een van de ondertekenaars van het landelijke Energieakkoord. Eén van de daarin gemaakte afspraken betreft het intensiveren van het toezicht op energiebesparing bij bedrijven. Het doel is om het energiebesparingspotentieel van bedrijven te verzilveren.	De RUD Drenthe heeft de opdracht om deze controles uit te voeren. Naast het toezicht geeft de RUD Drenthe ook advies bij controles. Ook is in het huidige handhavingsbeleid van de gemeente energiebesparing als speerpunt opgenomen.	Doorgaan, vanaf 2020 gaat de RUD Drenthe risicogericht toezicht houden.
<i>Quickscan Energiebesparing in het</i>	Deze actie loopt door in de vorm van	Doorgaan

<p><i>Drentse MKB:</i> De provincie Drenthe heeft met een aantal partners het initiatief genomen om Drentse midden- en kleinbedrijven te helpen met energiebesparing. Naar aanleiding van de uitkomsten van deze scans en de ervaringen van de deelnemende bedrijven zal in 2017 bekeken worden of en zo ja op welke wijze de gemeente hier een vervolg aan kan geven.</p>	<p>het koploperproject. Bedrijven worden hierbij gestimuleerd om duurzaam te ondernemen.</p>	
<p><i>Zonnepanelen op agrarische bedrijven:</i> Momenteel worden nog niet veel asbestdaken vervangen, daarom wil de gemeente in samenwerking met de provincie actiever communiceren, door bijvoorbeeld het organiseren van een informatieavond voor agrariërs.</p>	<p>Doordat weinig bedrijven asbest verwijderen is hier verder niet op ingezet. Daarnaast beschikt Enexis momenteel niet over voldoende capaciteit om grotere daken aan te sluiten op het net (grootverbruik)</p>	<p>Doorgaan in andere vorm</p>
<p><i>Collectieve initiatieven van burgers/bedrijven:</i> Aankoop van bijvoorbeeld zonnepanelen kan aantrekkelijker zijn voor inwoners en bedrijven als ze dat samendoen. Met het organiseren van collectieve inkoop dalen de kosten en worden terugverdiendtijden korter. Daarom wil de gemeente faciliteren bij collectieve initiatieven. Tijdens de informatiebijeenkomsten duurzaamheid wordt ook aandacht gegeven aan collectieve inkoop.</p>	<p>Het betreffende project was te succesvol. Installatiebedrijven kregen de vraag niet weggewerkt. Project in de gemeente is verder niet van de grond gekomen.</p>	<p>Stoppen</p>
<p><i>Stimuleren gebruik duurzame materialen:</i> Bij aanbestedingen wordt te vaak gekozen voor (goedkope) kortetermijnoplossingen die haaks staan op de wens om te verduurzamen, welke juist vaak gericht is op de lange termijn. Daarom willen we meer milieutechnisch verantwoorde en levensduurzame materialen gebruiken (zoals gebakken baksteen), conform de standaard criteria voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) zoals die zijn opgesteld voor overheden door het ministerie van Economische Zaken.</p>	<p>Hiervoor zijn wettelijke regels, die vertaald zijn in beleid. Enige actie is ondernomen, maar verdient in de nieuwe uitvoeringsagenda aandacht. Het inkoopbeleid moet worden geactualiseerd. Team Duurzaamheid heeft hierin een activerende rol.</p>	<p>Doorgaan in andere vorm</p>
<p><i>Verduurzamen openbare verlichting:</i> Wanneer (conventionele) openbare verlichting aan vervanging toe is, vervangen we deze door energiezuinige verlichting (led).</p>	<p>De openbare verlichting is in een groot deel van de gemeente vervangen door energiezuinige verlichting. De komende periode wordt nog meer vervangen.</p>	<p>Doorgaan</p>

<p><i>Duurzame mobiliteit stimuleren en faciliteren:</i> De gemeente gaat onderzoeken waar mogelijk openbare elektrische oplaadpunten geplaatst kunnen worden, en hierin ook faciliteren. Op die manier willen we bewoners en bezoekers in de gemeente Borger-Odoorn met een elektrische auto de mogelijkheid bieden om hun auto op te laden.</p>	<p>Een pilot 'elektrische laadpalen' is in 2018 aangenomen door de raad waarbij minimaal 10 plaatsen worden aangewezen voor de duur van 2 jaar. De eerste openbare laadpaal in de gemeente is aangevraagd.</p>	<p>Doorgaan</p>
<p><i>Energieke scholen, deelname Energy Challenges:</i> Voor het schooljaar 2016/2017 willen we de Energy Challenges ook in Borger-Odoorn gaan aanbieden.</p>	<p>Er speelt veel binnen het onderwijs. Instellingen bleken daardoor te weinig gericht op dit project en hun aandacht nodig te hebben bij andere projecten.</p>	<p>Stoppen</p>
<p><i>Natuur, milieu en duurzaamheidseducatie:</i> Om een goed gemeentelijk NME-scholennetwerk op te bouwen is structureel € 10.000,- per jaar nodig. Scholen kunnen het dan opnemen in het lespakket. Scholen die deelnemen aan het netwerk kunnen bij IVN Drenthe materiaal lenen om invulling te geven aan eigen NME-activiteiten. Bij het scholennetwerk wordt ook een verbinding gezocht met het Esdal College en wordt een duidelijke relatie met Cittaslow gelegd.</p>	<p>Er is een jaarlijks budget gerealiseerd van 10.000 euro. Elk jaar wordt een ander thema behandeld, bijvoorbeeld afval, bodem, water etc.</p>	<p>Doorgaan</p>
<p><i>Grondstoffenbeleid en evaluatie afvalbeleid:</i> Om 100 kilo per inwoner per jaar te behalen is het speerpunt voor onze gemeente daarom het vergroten van het aandeel gescheiden ingezameld afval. Om dit doel te bereiken is een verdere optimalisatie van de inzamelingsmogelijkheden voor gescheiden afvalstromen nodig. Vanuit het principe van hoogwaardige dienstverlening voor waardevolle grondstoffen en een beperkte dienstverlening voor restafval zet de gemeente in op het beperken van de hoeveelheid restafval. In 2016 zal een evaluatie plaatsvinden van het afvalbeleid. De evaluatie zal leiden tot een advies over toekomstige mogelijkheden op het gebied van inzameling van grondstoffen.</p>	<p>Een lopend project dat valt onder de afvalbegroting. Evaluatie heeft plaatsgevonden op basis waarvan nieuwe acties worden uitgezet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na invoering van het inzamelen van PMD-verpakkingsafval middels zakken zijn wij overgegaan op een 3-wekelijkse inzameling rest-, gft- en PMD-verpakkingsafval. In 2018 zamelen wij PMD-verpakkingsafval in middels containers. • Op diverse locaties in de gemeente ondergrondse glascontainers geplaatst. • Tarieven rest- en gft-afval huis aan huis aangepast en gratis grof tuinafval op het 	<p>Doorgaan</p>

	<p>Afvalbrengpunt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer soorten afvalstromen kunnen worden aangeboden op het Afvalbrengpunt (zoals Gips, piepschuim, dakleer, matrassen) voorheen kwam dit alles in het grof huishoudelijk afval en werd het niet gescheiden en gerecycled. Nieuwe afvalpas voor alle huishoudens met daarbij nieuwe paslezers bij de weegbrug. • Invoeren digitale afvalkalender en afvalwijzer-app, alleen op verzoek wordt een papieren afvalkalender verzonden. De afvalwijzer-app en de WeekinWeekuit worden gebruikt om veelvuldig en direct te communiceren met de inwoners over de voortgang van de reductie van restafval en afvalprestaties. 	
<p><i>Pilot schoon belonen:</i> De pilot biedt de gemeente de kans om het zwerfafvalbeleid een extra impuls te geven en hier meer inwoners bij te betrekken. De pilot is gericht op het voorkomen en opruimen van zwerfafval, het bevorderen van afvalscheiding en het sluiten van kringlopen.</p>	<p>Deze pilot is gestart en loopt door. Ook dit project valt onder de afvalbegroting. Scholen en verenigingen kunnen PMD-verpakkingsafval inzamelen en als tegenprestaties dienen zij hun leefomgeving schoon te houden van zwerfafval.</p>	Doorgaan
<p><i>Bevorderen Biodiversiteit:</i> Onlangs is het project bloemrijke akkers 2016-2021 provincie breed gestart. Dit project is bedoeld om in Drenthe samen met de inwoners te werken aan meer bloemrijke akkers en akkerranden, zodat de bijen, vlinders en andere insecten voldoende nectar en stuifmeel hebben en daarbij de biodiversiteit vergroten. Dit project past tevens binnen de gedachte van het keurmerk Cittaslow en levert hiermee een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van het landschap voor de toeristen.</p>	<p>Dit project bloemrijke akkers is gestart en kent een budget van 7500 euro per jaar gedurende het project. Milieu en groen zijn hiervoor verantwoordelijk. Daarnaast is Borger-Odoorn gestart ecologisch bermbeheer, heeft nestkastjes opgehangen en de vogelstand op sommige locaties terug weten te brengen.</p>	Doorgaan

<p><i>Duurzaam inkopen:</i> In ons inkoopbeleid hebben we vastgelegd dat bij relevante inkoop- en aanbestedingstrajecten 100% duurzaam wordt ingekocht. De gemeente past de criteria voor duurzaam inkopen toe.</p>	Zie stimuleren gebruik duurzame middelen.	Doorgaan
<p><i>Energiebesparing gemeentelijk vastgoed:</i> In het gebouwenbeheer van de gemeente wordt het aspect duurzaamheid (en daarmee energiebesparing) integraal meegenomen. We hebben de ambitie om gemeentelijke gebouwen - waar mogelijk – te benutten voor zonnepanelen. Er is een scan gemaakt van welke daken geschikt zijn of geschikt gemaakt zouden kunnen worden en er is vastgesteld hoeveel zonnepanelen geplaatst kunnen worden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen sporthallen en andere gemeentelijke gebouwen.</p>	Sporthallen de Koel en de Splitting en de MFA/sporthal in Exloo worden verduurzaamd. De overige gemeentelijke gebouwen volgen daarna. Team duurzaamheid doet dit in samenwerking met de afdeling Bouwkunde. Lopend project	Doorgaan
<p><i>Afvalinzameling gemeentehuis en –werf:</i> We verlangen van de inwoners van de gemeente om het restafval te reduceren. Als gemeente moet je het goede voorbeeld geven. Daarom wordt de afvalinzameling van het gemeentehuis en de gemeentewerf heringericht, zodat we zo min mogelijk restafval hebben.</p>	Alle prullenbakken zijn verwijderd en vervangen door afvalscheidingspakken in de koffiecorners in het gemeentehuis en in de kantine van de gemeentewerf. Papierbakken zijn op de kamers geplaatst.	Gerealiseerd
<p><i>Vergroenen eigen wagenpark:</i> De gemeente Borger-Odoorn gaat haar eigen wagenpark zoveel mogelijk Vergroenen. Dat wil zeggen dat het wagenpark, daar waar mogelijk, stapsgewijs wordt vervangen door duurzame alternatieven.</p>	We hebben 5 Volkswagen UP's , 2 caddy's en 1 Golf geleased Deze rijden op CNG (Natuurlijk gas) en hiervoor hebben we een tankinstallatie op de gemeentewerf geplaatst.	Gerealiseerd
<p><i>Stimuleren fietsgebruik gemeentelijke organisatie:</i> De gemeente Borger-Odoorn heeft een tweetal elektrische fietsen en een elektrische scooter in haar bezit. Daarnaast wordt de aanwezigheid en bruikbaarheid van de fietsen beter gecommuniceerd. Door betere interne communicatie willen we het fietsgebruik stimuleren.</p>	De twee elektrische fietsen en scooter zijn vervangen door een Stromer e-bike (pedelec)	Doorgaan
<p><i>Communicatie:</i> Voor alle duurzaamheidsinzet die we als gemeente leveren, zorgen we voor bijpassende communicatie</p>	Hiervoor gebruiken we de website van de gemeente en social media.	Doorgaan

De Duurzaamheidsagenda 2019-2022 (energietransitie)

De komende jaren staan de inwoners van Borger -Odoorn veel te wachten. De introductie van schone energiebronnen op het land (zon, biomassa en wind), de verduurzaming van de (eigen) woning (besparing en huis- of bedrijfsgebonden opwek) en het aardgasvrij maken van de woning. De klimaattafels en akkoorden zijn duidelijk als het gaat over de aanpak: Samen met bewoners en bedrijven werken we aan de energietransitie en stellen we gezamenlijk de Transitievisie Warmte op. Ook de nieuw op te stellen omgevingsvisie gaat uit van verregaande participatie en de energietransitie is met haar impact op de fysieke leefomgeving weer een belangrijk onderdeel van die omgevingsvisie.

Participatie past geheel binnen de uitgangspunten van het coalitieakkoord 2018-2022: 'In de vorige periode is een aanzet gedaan voor een nieuwe stijl van besturen waarbij we inwoners vroegtijdig en open informeren over en betrekken bij nieuwe ontwikkelingen en beleidsvoornemens. Wij willen samen met inwoners, het maatschappelijk middenveld en de raad vormgeven aan deze nieuwe ontwikkelingen en beleid. Eigen kracht staat voorop en wordt gestimuleerd. Er is volop ruimte voor nieuwe initiatieven.'

Burgerparticipatie krijgt een steeds grotere rol. We gaan uit van de kracht van inwoners, organisaties en bedrijven. Uiteraard blijft de gemeente waar nodig in beeld. We voeren onze wettelijke taken op doelgerichte en doelmatige wijze uit. Ook verlenen we service op een ondersteunende, coachende manier bij het uitwerken van initiatieven en denken waar nodig mee over het verkrijgen van de benodigde financiële middelen in de vorm van een dorpsbudget.'

Communicatie en participatie

Het programma duurzaamheid stelt een participatie- en communicatiestrategie op voor de energietransitie. Daarbij conformeren we ons uiteraard aan de uitgangspunten van het participatie- en communicatiebeleid van de gemeente en is er afstemming met het team omgevingsvisie. Er is in korte tijd echter zoveel te vertellen en de participatie- en de communicatieaanpak is zo specifiek binnen de transitie dat een eigen opgesteld participatie- en communicatieplan gerechtvaardigd en *nodig* is. Communicatie en participatie is 80% van het werk. We informeren, inspireren en activeren.

De gebouwde omgeving: de bewoners

Gas erop!

De woningvoorraad van Borger-Odoorn van het aardgas afhaken is een grote uitdaging die veel vergt van de samenleving. Het heeft op vele vlakken een enorme impact op het dagelijks leven van de inwoners en kent (wellicht) een grote impact op de fysieke leefomgeving. Onder het motto Gas erop! vormen we een alliantie van gemeente, netbeheer, woningcorporaties en energieleveranciers. De alliantie heeft twee belangrijke taken:

- Tijdens een zogeheten sprintsessie stellen we een aantal scenario's op om Borger-Odoorn van het aardgas af te krijgen. Scenario's die we voorleggen aan de inwoners van de verschillende wijken en buurten. Uiteindelijk stellen we aan de hand van gekozen scenario's de Transitievisie Warmte op;
- We plannen gezamenlijk (bewoners, beambten, bestuurders en belanghebbenden) de volgorde van de wijken en de daarmee samenhangende werkzaamheden zodat de meest effectieve en efficiënt mogelijke aanpak ontstaat. Het zijn de zogeheten Wijkuitvoeringsplannen.

Derde taak is informeren

De uitdaging in Borger Odoorn

De woningvoorraad binnen de gemeente maakt de energietransitie uitdagender dan in andere gemeenten. De woningvoorraad is relatief oud (18^e en 19^e eeuw). Dat betekent ook vaak slechte isolatie. Veel huizen zijn vrijstaand wat de te overbruggen afstand met bijvoorbeeld kabels,, of het aanleggen van een warmtenet duurder maakt. De specifieke lintbebouwing maakt het uitvoeren van technisch, duurzame oplossingen ook weer ingewikkeld. Tel daar de specifieke eigenschappen van de kern en bij op en het is duidelijk dat Borger-Odoorn voor een moeilijke opgave staat.

De ondergrond

Stel: we krijgen een wijk of zelfs hele wijken van het aardgas af. Dat betekent meteen iets voor de ondergrond. De straat moet open voor de aanleg van een nieuw net. Dan is afstemming tussen de verschillende partijen efficiënt en bespaart kosten. Is de riolering toevallig toe aan vervanging? Is de aanleg van glasvezel misschien meteen mogelijk? Hoe staat het met het onderhoud van het groen in die wijk en kunnen we, samen met de buurt, meteen eens kijken naar een update van de herinrichting? De alliantie is gemeente breed en vormt de basis voor de wijkalliantie; een wijk specifieke alliantie met als meest waardevolle toevoeging: de bewoners.

Transitievie Warmte

Aan de hand van de gegevens verzameld in de sprintsessie en in overleg met de inwoners, bedrijven, woningcorporaties en andere belanghebbenden stellen we een Transitievie Warmte op. Dit doen we in afstemming met het projectteam omgevingsvisie. Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichting in 2021 een Transitievie op te leveren, leggen we de koppeling met de omgevingsvisie en leggen we de basis voor de wijkuitvoeringsplannen om wijken en buurten van het aardgas af te krijgen.

Een Transitievie Warmte beschrijft globaal in welk dorp, dorpskern, wijk of buurt huizen worden verwarmd. Met welke technieken zorgen we voor warm water, koken en verwarming? Het is de basis voor de wijkuitvoeringsplannen en input voor de RES.

Wijkuitvoeringsplannen

Het Rijk spreekt van wijkuitvoeringsplannen. Dit betekent zeker niet altijd dat een hele wijk van het aardgas af moet. Een wijk kan ook een buurt, een straat of zelfs een hele dorpskern zijn. Een wijk kan gezien worden als een geografische afbakening waarbinnen het logisch is om met elkaar in te zetten op specifieke technieken, binnen een specifieke planning.

Wijkuitvoeringsplannen

Met de uitgewerkte scenario's en de Transitievie Warmte, stellen we samen met de dorpen/dorpskernen en buurten de wijkuitvoeringsprogramma's op. Dit proces kent een hoog participatief gehalte en biedt meteen kansen om, daar waar er wensen en uitdagingen zijn aan de buitenruimte, die buitenruimte aan te pakken/veranderen/verbeteren.

Prestatieafspraken

In Borger-Odoorn is 34 procent van de woningen een huurwoning. Het overgrote deel hiervan is in bezit van woningcorporaties Lefier en Woonservice. We maken met deze woningcorporaties prestatieafspraken. Ook als het gaat om verduurzamen. Het afsluiten van deze prestatieafspraken gebeurt door de beleidsmedewerker Wonen. Ook geven we aan dat in

de prestatieafspraken komt te staan dat de beide woningcorporaties deelnemen in het project Gas Erop! en stellen we samen met de corporaties de Transitievie Warmte vast en de stellen we gezamenlijk de wijkuitvoeringsplannen op.

Buiten de prestatieafspraken met de gemeente hebben corporaties, via koepelorganisatie Aedes, een energiebesparingsconvenant afgesloten met de doelstelling om in 2020 gemiddeld een B-label voor alle huurwoningen in Nederland te behalen. Dat komt neer op een reductie van het elektriciteitsverbruik met 33 procent en het gasverbruik met 20 procent ten opzichte van 2008. De corporaties nemen deze doelstelling mee in de algemene meerjarenplanningen en het voorraadbeleid, en vertalen deze in concrete renovatie- en/of herstructureringsplannen.

Financiën

Milieu Centraal berekent dat de gemiddelde prijs om een woning aan te passen naar aardgasloos in Nederland rond de € 18.000, - ligt. In Borger-Odoorn kunnen daar nog andere kosten bijkomen zoals het verwijderen van asbest. Een groot deel van de inwoners zal het benodigde bedrag niet hebben. Daarom is het noodzaak dat we in de communicatie- en participatiestrategie veel aandacht geven aan het tijdig informeren van de inwoners zodat ze zo lang mogelijk te tijd krijgen om het benodigde bedrag te sparen. Met de alliantie zorgen we ervoor dat we zo snel mogelijk weten welke wijk welke aanpak krijgt in het verduurzamen van die wijken zodat ook financieel gezien de juiste afwegingen gemaakt kunnen worden. Een klein deel van de bewoners zal in staat zijn om zelf de benodigde investeringen te doen. Een groter deel van de inwoners is in staat een duurzaamheidslening (landelijk) af te sluiten. Voor de mensen die niet genoeg geld hebben om hun huis aan te passen *en* niet kunnen voldoen aan de kredietcheck van de duurzaamheidslening zetten we in Borger-Odoorn in op het door het rijk ingevoerde Warmtefonds. Mocht dit Warmtefonds niet van de grond komen, dan werken we in Borger-Odoorn aan een eigen financieringsmodel geïnspireerd op Landgraaf (Energiefonds, zie projectplan). In dat geval kunnen alle inwoners van Borger-Odoorn aanspraak maken op de financiering. Gezien de leeftijd van de woningen zullen de kosten voor verduurzaming hoger liggen.

Warmtefonds Klimaatakkoord

Het Rijk gaat particuliere woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren ondersteunen met financiering en ontzorging in de verduurzaming. Er wordt hiertoe een breed warmtefonds ingericht voor alle particuliere woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren. Het fonds is er mede op gericht om financieringsopties te geven aan mensen die nu op grond van de leennormen moeilijk of geen financiering kunnen krijgen. Het fonds wordt gevuld met publieke en private middelen. Het kabinet stelt hiervoor tot en met 2030 jaarlijks 50-80 miljoen euro aan (niet revolverende) middelen beschikbaar en dat bedrag wordt op termijn verminderd. Dit fonds kan, afhankelijk van hoe het wordt uitwerkt, aangevuld met private middelen groeien naar een financieringsportefeuille van meer dan een miljard euro. Om tot een verantwoorde inzet van publieke middelen te komen, zal de hoogte van de voorfinanciering via het fonds worden gemaximeerd op 25.000 euro per woningeigenaar en de looptijd van de financiering op (maximaal) 20 jaar. Hierbij wordt overkreditering voorkomen en zal rekening worden gehouden met de technische levensduur van installatie- en isolatiemaatregelen.

Energiecoaches/wijkcoaches/Drents Energieloket

Dat energiecoaches effectief zijn in de verduurzaming van de gebouwde omgeving laat bijvoorbeeld Duurzaam Thuis Twente ieder jaar weer zien. Hun energiecoaches zijn vrijwilligers die uitermate succesvol zijn in het adviseren en vooral activeren van medebewoners om duurzame maatregelen te nemen. Het Drents Energieloket leidt binnen de regio mensen op tot Energiecoach. De projectgroep Duurzaam Valthe heeft al een oproep onder de Valthenaren gedaan om energiecoach te worden. Ook vanuit de corporaties ligt het aanbod om energiecoaches te werven en op te leiden. Buurkracht blijkt ook een goede 'leverancier' te zijn van energiecoaches. Het projectteam duurzaamheid werft en selecteert in samenwerking met genoemde partijen een aantal energiecoaches die niet alleen ingezet kunnen worden voor advies, maar tijdens de sprintsessies en het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen wijkcoach kunnen zijn. De gemeente faciliteert de opleiding van de coaches.

Bewonersinitiatieven

Met het informeren, inspireren en activeren van de bewoners (en bedrijven) in Borger-Odoorn ligt het in de lijn der verwachting dat initiatieven vanuit de samenleving opkomen. We zetten een werkbaar model op waarmee we ideeën uit de samenleving verder kunnen brengen. Door dit proces goed in te richten bereiken we een aantal doelen:

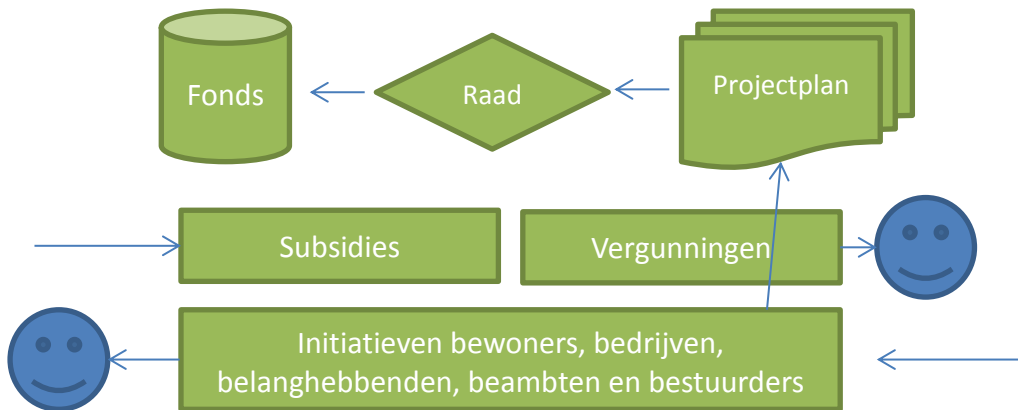
1. We komen tot een helder en transparant proces dat draagvlakdiscussies kan voorkomen;
2. We hebben een manier om te toetsen in welk stadium een idee of plan is en of er binnen de samenleving voldoende mensen zijn die achter het idee staan;
3. We krijgen een model dat zorgt voor meer slagkracht.

Duurzaam Valthe

In Valthe staat een groep energieke en enthousiaste mensen op die Valthe in 2030 energieneutraal willen hebben. De transitiekunde is duidelijk: dit soort initiatieven in de samenleving die te worden ondersteund. Door gebruik te maken van de kennis, daadkracht en energie die er al is, komen projecten sneller van de grond. Valthe kan een inspirerend voorbeeld worden voor de rest van Borger-Odoorn.

Het participatiemodel

Zuiver BV

In Hof van Twente werkt het genoemde participatiemodel. Bijgaand bericht laat zien dat momenteel twee grotere projecten worden uitgevoerd door Zuiver BV. Zuiver BV is het fonds in bovenstaande afbeelding. De raad van bestuur is in dit geval een directeur die projectplannen beoordeelt en adviseert op haalbaarheid. Uiteindelijk wordt de raad van bestuur een orgaan van wijze mannen en vrouwen die de fondsdeelnemers (bewoners en bedrijven) adviseert over de uit te voeren projecten.

In het geval van Borger-Odoorn zou het fonds gevoed kunnen worden vanuit het windfonds, de verkoop van certificaten, social return gelden en exploitatie van energieprojecten.

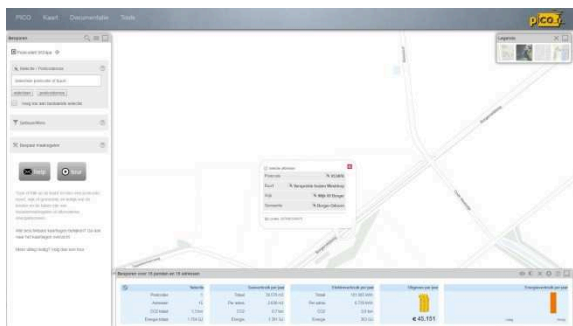
<https://www.tubantia.nl/hof-van-twente/gemeente-hof-van-twente-wil-investeren-in-zonnepanelen~ab097d9d/>

De gebouwde omgeving: De ondernemers

Bedrijven zijn een belangrijke schakel binnen de energietransitie. Vaak zijn ze grootverbruikers of eisen in ieder geval een groot deel op van het gebruik op en gezonde ondernemingen zijn vaak in staat investeringen te doen in duurzaamheid. In Borger-Odoorn stimuleren we de verduurzaming van bedrijven. Dit doen we door een slimme inzet van onze communicatie- en participatiestrategie. Zo sluiten we aan bij bestaande ondernemersnetwerken en zetten we in op initiatieven als het 'Koploperproject Toekomstbestendig ondernemen'. Daarnaast werken we goed samen met de RUD Drenthe en coachen we ondernemers en bedrijven richting duurzaamheid.

Verduurzaming maatschappelijk vastgoed

De gemeente heeft in 2018 en 2019 een pilot uitgevoerd met het verduurzamen van een drietal maatschappelijke gebouwen. Hier is ervaring mee opgedaan en vormt een goede basis om het overige vastgoed onder handen te nemen. Het streven is om alle gebouwen, die in portefeuille blijven, op energielabel A te krijgen. En wel binnen een tijdsbestek van 2 tot 4 jaar. Dan hebben we als gemeente voldoende tijd om de nieuwe ontwikkelingen te volgen en daarop te anticiperen. In één keer over gaan naar van de huidige situatie naar gas-loos is een te grote en te kostbare stap.

Monitoring

Wie gebruikt welke energie? Wat is het aantal m3 verbruik aan gas in de gemeente Borger-Odoorn? Waar zit het laaghangend fruit? Hoe ver staan we eigenlijk in het terugdringen van het gebruik? Om projecten binnen het programma duurzaamheid goed aan te kunnen sturen is het belangrijk te kunnen monitoren. Daarnaast, zo blijkt uit ervaringen bij andere gemeenten, dat deze

monitors ingezet kunnen worden in de communicatie met bewoners en bedrijven. Men heeft graag inzicht in de ontwikkelingen en of het nemen van bepaalde stappen nut heeft en bijdraagt aan het grote doel. De monitoring bestaat uit twee delen:

1. Technisch: We kennen het energieverbruik van de gemeente en weten waar het zich naartoe ontwikkeld;
2. Communicatie: We weten hoe de inwoners 'in de wedstrijd zitten' en welk kennisniveau ze bezitten. We monitoren of de kennis rondom het onderwerp of de kennis rondom de doelstellingen van de gemeente toeneemt.

Mobiliteit

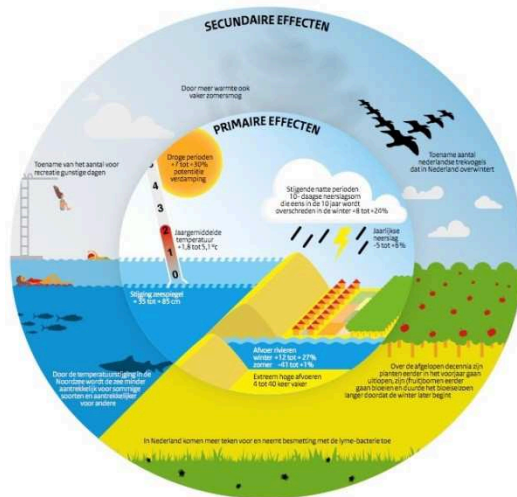
In Nederland neemt het vervoer een groot deel van de CO2 uitstoot voor haar rekening. Logisch dat de verduurzaming van onze mobiliteit belangrijk is. In Borger-Odoorn gaan we aan de slag met een pilot waarbij we een aantal strategisch geplaatste laadpalen plaatsen voor die inwoners en bezoekers die elektrisch (gaan)rijden. Deze pilot geeft inzicht in de manier waarop het plaatsen van dergelijke palen werkt. Het projectteam duurzaamheid begeleidt het plaatsen van de palen en evalueert na twee jaar het proces. Daarnaast levert het projectteam een advies op aan openbaar beheer en vergunningen om te komen tot een standaardprocedure voor het plaatsen van een laadpaal.

RES (Regionale Energie Strategie Drenthe)

Nederland is opgedeeld in 30 energie-regio's op initiatief van gemeenten, provincies en waterschappen. Gemeenten, provincies en waterschappen werken binnen deze regio's samen met stakeholders aan een Regionale Energiestrategie (RES). De RES is een instrument om gezamenlijk te komen tot keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie infrastructuur. Deze RES heeft invloed op de Transitievisie Warmte, de wijkuitvoeringsplannen en de opgave waar de gemeente voor staat om schone energie op te wekken. Andersom het is ook waar: een duidelijk verhaal als gemeente richting de regio, betekent regie hebben op wat er gebeurt in en tijdens de energietransitie. In Borger-Odoorn investeren we tijd en energie in de RES.

Klimaatadaptatie

Plotseling opkomende hevige buien of langere perioden van grote droogte. We ondervinden het dagelijks aan den lijve. De droogte van de zomer 2018 heeft nog steeds haar invloed op het land in 2019. Klimaatadaptatie is daarom een cruciaal onderdeel van de duurzaamheidsgedachte in Borger-Doorn.

Klimaatadaptatie

Het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het actuele of verwachte klimaat en de effecten daarvan, om de schade die gepaard kan gaan met klimaatverandering te beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt te benutten.

Het programma duurzaamheid gaat op drie manieren aan de slag met klimaatadaptatie. Tijdens de interne roadshows binnen de gemeente bespreken we niet alleen de energietransitie, maar nemen klimaatadaptatie ook mee in het verhaal. Wat kan een afdeling buitenruimte doen? Wat kan je als medewerker zelf thuis doen? En wat op kantoor? We maken, kortom, mensen bewust van het probleem en bieden ze tegelijkertijd handelingsperspectief.

In de externe communicatie is klimaatadaptatie een vast onderdeel. Ook de bewoners, bedrijven en belanghebbenden maken we bewust van de problemen, uitdagingen en kansen. En ook hier geldt dat we handelingsperspectief bieden: Steen eruit, groen erin. Groene daken. Het gebruik van hemelwater voor besproeiing et cetera.

Als derde punt werken we samen met kennispartners als de Universiteit Groningen, Hanze Hogeschool Groningen, de Tu Twente, Drentse onderwijsinstellingen en Wageningen. We hebben letterlijk en figuurlijk de ruimte om nieuwe oplossingen te bedenken voor klimaatadaptatie.

Bestuur

De raad speelt een cruciale rol in het behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen zoals deze worden genoemd in onderstaande duurzaamheidsagenda 2019-2022.

We zoeken naar een werkbare vorm waarin de raad op geregelde tijden betrokken is en het proces goed kan volgen. Dit kan in de vorm van een klankbordgroep, een daarvoor speciaal ingerichte commissie of een denktank.

De collegeleden zijn de ambassadeurs van het collegeakkoord en de daarmee samenhangende duurzaamheidsdoelstellingen.

Duurzaamheidsagenda 2019 – 2022

Doelen, werkzaamheden	Projectteam Duurzaamheid	Overige afdelingen
Communicatie- en participatieplan energietransitie	Het programma duurzaamheid stelt een participatie- en communicatiestrategie op voor de energietransitie. Daarbij conformeren we ons uiteraard aan de uitgangspunten van het participatie- en communicatiebeleid van de gemeente en is er afstemming met het team omgevingsvisie. Er is in korte tijd echter zoveel te vertellen en de participatie- en de communicatieaanpak is zo specifiek binnen de transitie dat een eigen opgesteld participatie- en communicatieplan gerechtvaardigd en <i>nodig</i> is. Communicatie en participatie is 80% van het werk. We informeren, inspireren en activeren.	
Gas erop! Opstellen Transitievisie Warmte en Wijkuitvoeringsplannen	Tijdens een zogeheten sprintsessie stellen we een aantal scenario's op om Burger-Odoorn van het aardgas af te krijgen. Scenario's die we voorleggen aan de inwoners van de verschillende wijken en buurten. Uiteindelijk stellen we aan de hand van gekozen scenario's de Transitievisie Warmte op; We plannen gezamenlijk (bewoners, beampten, bestuurders en belanghebbenden) de volgorde van de wijken en de daarmee samenhangende werkzaamheden zodat de meest effectieve en efficiënt mogelijke aanpak ontstaat. Het zijn de zogeheten Wijkuitvoeringsplannen. In de uitwerking van de plannen worden de woningcorporaties meegenomen. Hier ontstaan over het algemeen ambitieuzere plannen dan aangegeven in de prestatieafspraken.	
Maken Prestatieafspraken woningcorporaties		De beleidsmedewerker Wonen maakt tweejaarlijks prestatieafspraken met de woningcorporaties o.a op basis van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente
Energiefonds	Er wordt een financieringsconstructie geïnspireerd op Landgraaf gerealiseerd: Het	

	Energiefonds. De projectgroep werkt de constructie uit of maakt gebruik van de financieringsmogelijkheden zoals genoemd in het Klimaatakkoord.	
Drents EnergieLoket	De projectgroep onderhoudt de contacten met het Drents Energieloket. Jaarlijks zoeken we dekking voor € 12.500, - om dit loket in stand te houden en gebruik te maken van de kennis en kunde.	
Drentse Energiecoaches	We zoeken onder de inwoners enthousiaste vrijwilligers die door het Drents Energieloket worden opgeleid tot energiecoach. Een laagdrempelig aanspreekpunt zonder commerciële belangen voor inwoners	
Grootschalige energieprojecten		Grootschalige energieprojecten als zon en wind worden volgens de daarvoor geldende wetgeving en procedures beoordeeld door Ruimtelijke ontwikkeling en vergunningverlening.
Controle energiebesparende maatregelen bedrijven		De RUDD controleert bedrijven op basis Wet Milieubeheer of zij energiebesparende maatregelen nemen.
Bewonersinitiatieven/ platform	We zetten een participatiemodel op waarbij we draagvlak kunnen peilen en financiering kunnen regelen voor bewonersinitiatieven.	
Gebouwde omgeving: Ondernemers: Koploperproject Toekomstbestendig Ondernemen.	In Borger-Odoorn stimuleren we de verduurzaming van bedrijven. Dit doen we door een slimme inzet van onze communicatie- en participatiestrategie. Zo sluiten we aan bij bestaande ondernemersnetwerken en zetten we in op initiatieven als het 'Koploperproject Toekomstbestendig ondernemen'. De quickscan Energiebesparing MKB komt hiermee te vervallen.	
Monitoring	Om projecten binnen het programma duurzaamheid goed aan te kunnen sturen is het belangrijk te kunnen monitoren. Daarnaast, zo blijkt uit ervaringen bij andere gemeenten, dat deze monitors ingezet kunnen worden in de communicatie met bewoners en bedrijven.	
Verduurzaming wagenpark	In samenwerking met Borg onderzoeken we hoe we het wagenpark verder kunnen verduurzamen.	
Duurzame mobiliteit	In Borger-Odoorn gaan we aan de slag met	Duurzame mobiliteit

	<p>een pilot waarbij we een aantal strategisch geplaatste laadpalen plaatsen voor die inwoners en bezoekers die elektrisch (gaan)rijden. Deze pilot geeft inzicht in de manier waarop het plaatsen van dergelijke palen werkt. Het programma duurzaamheid begeleidt het plaatsen van de palen en evalueert na twee jaar het proces. Daarnaast levert het projectteam een advies op aan openbaar beheer en vergunningen om te komen tot een standaardprocedure voor het plaatsen van een laadpaal.</p>	<p>wordt meegenomen in het geactualiseerde Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan 2019-2029.</p>
RES	<p>In Borger-Odoorn investeren we tijd en energie in de RES (Regionale Energie Strategie)</p>	
Klimaatadaptatie	<p>Tijdens de interne roadshows binnen de gemeente bespreken we niet alleen de energietransitie, maar nemen klimaatadaptatie ook mee. In de externe communicatie is klimaatadaptatie een vast onderdeel. We samen met kennispartners als de Universiteit Groningen, Hanze Hogeschool Groningen, de Tu Twente, Drentse onderwijsinstellingen en Wageningen</p>	
Inkoop duurzame materialen	<p>Zo kopen we gas en elektriciteit groen en duurzaam in.</p>	<p>De afdeling inkoop ziet toe op de inkoop van duurzame materialen en adviseert de vakafdelingen over het opnemen van duurzaamheid in eventuele aanbestedingen.</p>
Pilot Aardgasvrije wijken	<p>We schrijven in voor de pilot aardgasvrije wijken. Een subsidieproject vanuit het rijk. Bij toekenning is er budget voor de realisatie van een wijk (Valthe) om in 1 keer van het aardgas af te komen. Budget is er dan voor PL, proces en technische oplossingen. Dit project drukt na toekenning niet meer op de begroting van Borger-Odoorn</p>	
Duurzaamheid in projecten		<p>Vakafdelingen die projecten starten nemen duurzaamheid standaard mee in de afwegingen voor selectie leverancier.</p>
Duurzame buitenverlichting		<p>Cluster Realisatie draagt zorg voor de</p>

		verduurzaming van de openbare verlichting.
Afval- en grondstoffen		Onderdeel van het cluster Ontwikkeling is het Grondstoffen- en afvalbeleid wat in de lijn valt en verder geen projectstatus kent.
Schoon belonen		Schoon belonen: Bij scholen en sportverenigingen halen we het PMD gratis op en als tegenprestatie houden ze de directe omgeving schoon van zwerfafval. Eea valt onder Grondstoffen en afvalbeleid.
Bevorderen biodiversiteit		Bevorderen biodiversiteit valt onder het cluster Realisatie (groen) met oog voor het Cittaslow keurmerk.
Energiebesparing gemeentelijk vastgoed		Energiebesparing gemeentelijk vastgoed valt onder de dagelijkse werkzaamheden van Bouwkunde
Stimuleren (elektrisch)fietsgebruik		Stimuleren fietsgebruik: Duurzame mobiliteit wordt meegenomen in het geactualiseerde Gemeentelijk Verkeer- en vervoersplan 2019-2029 Vastgesteld in september
Interne communicatie: roadshow energietransitie/klimaata daptatie	Vanuit het programma duurzaamheid organiseren we aansprekende en inspirerende sessies om de gehele organisaties duurzamer te laten denken, voelen en doen. Daarbij sluiten we aan bij bestaande doelstellingen van afdelingen en de organisatie.	
Externe communicatie: Communicatie- en participatiestrategie: energietransitie/klimaata daptatie/Cittaslow	Zie projectplan communicatie- en participatie Energietransitie	

Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	Het project 'Verduurzaming maatschappelijk Vastgoed' valt onder het programma duurzaamheid. Een daarvoor aangestelde projectleider verduurzaamt een aantal gebouwen die in het bezit zijn van de gemeente. En realiseert daarmee twee doelen: de verduurzaming van de gebouwen op zich en de gemeente heeft een voorbeeldfunctie binnen de samenleving.	

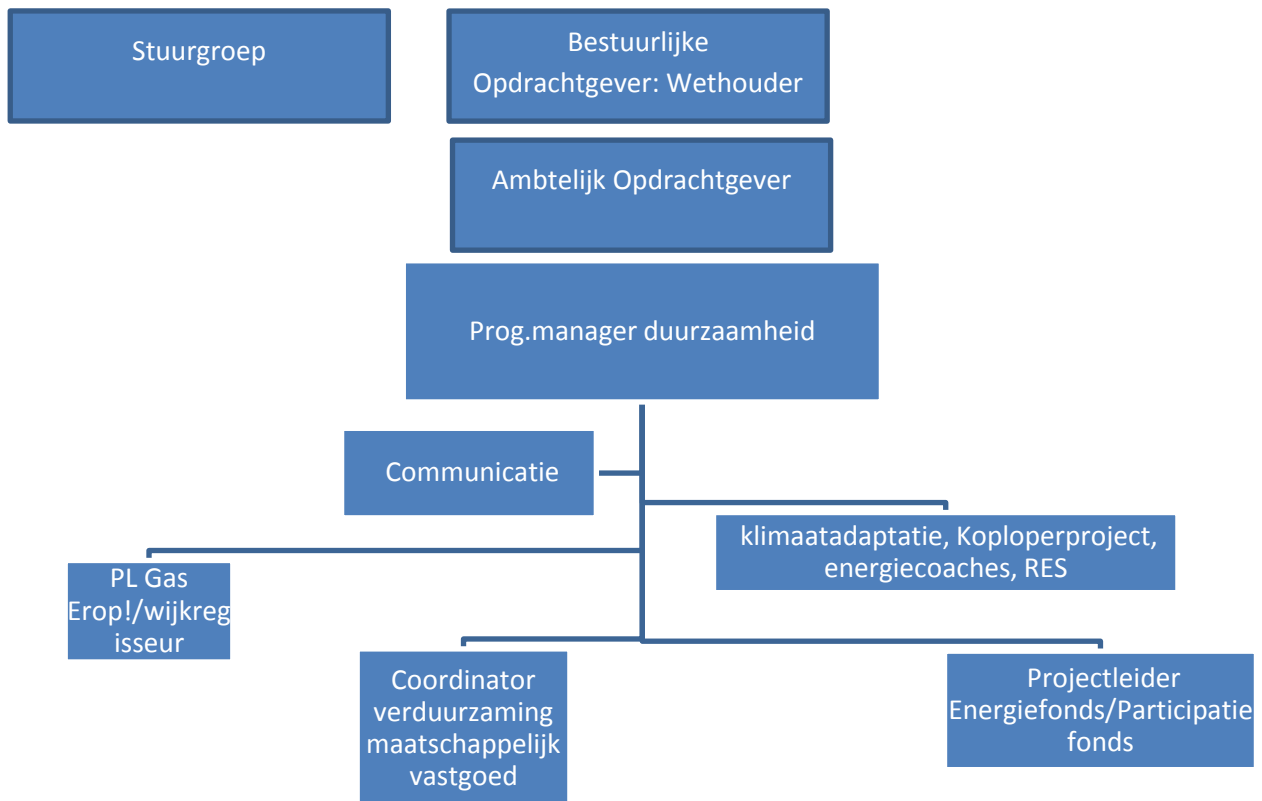
BOCE: De stip op de horizon

Er bestaat al een goede samenwerking tussen Coevorden, Emmen en Borger-Odoorn. Het ligt in de lijn dat deze samenwerking blijvend is en ook verder wordt verstevigd. Zo pakken we gezamenlijk de sprintsessie begin januari 2020 op.

We kunnen ook onderzoeken of we een gezamenlijke communicatiecampagne kunnen starten om zo schaalvoordelen te behalen op de inkoop.

Het financieringsmodel geïnspireerd op Landgraaf zou ook ingezet kunnen worden in Emmen en Coevorden. Zo wordt het voor serviceproviders nog aantrekkelijker in te schrijven, kan nog meer schaalvoordeel op inkoop worden gehaald en kunnen kosten voor website, flyers en brochures worden gedeeld door drie gemeenten.

Organisatie

Programmamanager Duurzaamheid

De programmamanager Duurzaamheid leidt het programma duurzaamheid wat bestaat uit de te realiseren doelen genoemd in de duurzaamheidsagenda. Dit programma valt uiteen in drie projecten: Project Gas Erop! Het project Energiefonds/participatiefonds en het project 'Verduurzaming maatschappelijk Vastgoed'. Daarnaast stuurt de programmamanager de projectmedewerker klimaatadaptatie, koploer project en het opleiden van de energiecoaches aan. De programmamanager is dus zowel programmamanager als projectleider. Ook is de programmamanager (eind)verantwoordelijk voor de algehele communicatie. De programmamanager stemt en legt verantwoording af bij de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgever en draagt zorg voor afstemming met de stuurgroep. Aantal uren per week: 24

Projectleider Gas Erop!/wijkregisseur *opgenomen in begroting

De projectleider levert de Transitievisie warmte op. Hij/zij begeleidt de pilot Aardgasvrije wijken en stelt samen met de wijken en buurten de wijkuitvoeringsplannen vast. De projectleider werkt zeer nauw samen met de projectleider Energiefonds. De projectleider Gas Erop! 'levert' de wijken/buurten en mensen die in de opeenvolgende tranches opgenomen kunnen worden en waarvoor de projectleider Energiefonds iedere keer de logistieke en bestuurlijke afhandeling regelt.
Aantal uren per week: 10

Projectleider Energiefonds/Participatiefonds

Deze projectleider realiseert samen met inkoop, financiën en de juridische afdeling van de gemeente Borger-Odoorn het Energiefonds Borger-Odoorn. Daarnaast is deze projectleider verantwoordelijk voor het realiseren van het participatiemodel waarin ook een financieringsconstructie wordt gerealiseerd voor burgerinitiatieven.
Aantal uren per week: 8

Projectadviseur klimaatadaptatie, koploper project, energiecoaches, RES

Een aantal voorkomende werkzaamheden in de duurzaamheidsagenda moeten uitgevoerd. De projectmedewerker, welke direct valt onder de programmamanager, staat aan de lat om deze werkzaamheden uit te voeren. Klimaatadaptatie komt op de kaart, het koploper project krijgt handen en voeten en we krijgen in Borger-Odoorn een aantal opgeleide energiecoaches.
Aantal uren per week: 10

Coördinator Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed

De inschatting is dat een projectleider, gedurende 2 jaar, 2 dagen in de week bezig is met de aansturing van adviesbureaus, aannemers en afdeling inkoop om het maatschappelijk vastgoed zoals genoemd in notitie 19.01916 te verduurzamen.
Aantal uren per week: 16

Het heeft de voorkeur de genoemde rollen binnen de organisatie te beleggen en dan vooral binnen de afdeling duurzaamheid/milieu. De uren voor de programmamanager zijn al belegd binnen de organisatie. Voor de overige rollen geldt dat wanneer de uren, kennis e/o kunde niet aanwezig zijn binnen de gemeentelijke organisatie we deze uren 'van buiten' moeten halen zoals begroot.

Investeringsoverzicht

2020

Omschrijving	Investing	Project Energietransitie	Uitvoerings- Kosten	Vastgoed
Totaal begroot	€ 244.750,00			
Sprintsessie Januari	€ 7.000,00	€ 7.000,00		
Pilotwijk aardgasvrije wijken	€ 40.000,00	€ 40.000,00		
Transitievisie Warmte bewoners	€ 10.000,00	€ 10.000,00		
Werven en opleiden coaches	€ 10.000,00	€ 10.000,00		
Werkzaamheden energiefonds	€ 10.000,00	€ 10.000,00		
Handgeld initiatieven	€ 10.000,00	€ 10.000,00		
Uitvoeringskosten derden	€ 55.000,00		€ 55.000,00	
Drents energieloket	€ 12.500,00	€ 12.500,00		
Ondersteuning Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	€ 30.000,00		€ 30.000,00	
Projectleiding Energietransitie	€ 20.000,00		€ 20.000,00	
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	€ 9.750,00			€ 9.750,00
Communicatie (communicatie-participatieplan)	€ 30.500,00	€ 30.500,00		
Totaal	€ 244.750,00	€ 130.000,00	€ 105.000,00	€ 9.750,00